

МИСТЕЦЬКІ СВІТИ

ЕММИ АНДІЄВСЬКОЇ

Інформаційний список
та матеріали
для проведення
заходів із нагоди 90-річчя
від дня народження
української письменниці
та художниці

Міністерство культури та інформаційної політики України
Національна бібліотека України для дітей

Мистецькі світи Емми Андієвської

ІНФОРМАЦІЙНИЙ СПИСОК ТА МАТЕРІАЛИ
ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ЗАХОДІВ ІЗ НАГОДИ 90-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ПИСЬМЕННИЦІ ТА ХУДОЖНИЦІ

Київ – 2020

УДК 016:8

П 82

Відповідальна за випуск А.І. Гордієнко

Укладач І.В. Чеховська

Літературний редактор В.В. Зеленська

Мистецькі світи Емми Андієвської : інформ. список та матеріали для проведення заходів із нагоди 90-річчя від дня народж. укр. письменниці та художниці / Нац. б-ка України для дітей ; уклад. І. В. Чеховська ; ред. В. В. Зеленська. — Київ : [б. в.], 2020. — 35 с.

Видання вміщує біографічну довідку, список літератури та ресурсів мережі Інтернет про життєвий та творчий шлях української письменниці та малярки Е. Андієвської, список матеріалів до вивчення її творчості у школі, крилаті вислови авторки, цитати відомих людей про неї, а також тест, літературні ігри, чайнворд та кросворд, присвячені Е. Андієвській.

© Національна бібліотека України для дітей

«І тільки тих поважають мільйони,
хто поважає мільйони «Я».

Василь Симоненко

Про художницю Емму Андієвську кажуть – «український Далі», письменницю Андієвську називають «епохальним явищем в історії української та західноєвропейської літератури». Авторку часто пов'язують із Нью-Йоркською групою українських літераторів в еміграції. Вона створила власний світ поетичних та художніх образів у високо індивідуальній манері. За потужним талантом та колосальним працелюбством ховається не проста доля феноменальної жінки. Її біографія настільки сюрреалістична, що може позмагатись із сюжетами її книг, котрі, за словами письменниці, з'являються уві сні.

Емма Іванівна Андієвська народилася 19 березня 1931 року в родині хіміка-винахідника Івана Корнійовича Андієвського та агронома Ємілії Гаврилівни Роздайбиди у місті Сталіно (нині Донецьк). Батько письменниці був росіянином, а мати походила зі старовинного українського козацького роду з Полтавщини. До 5 років маленька Емма отримувала винятково російсько орієнтовану освіту. У шестирічному віці дівчинка захворіла на дизентерію через місцеву воду, і лікарі наполягли, щоб її вивезли з Донеччини. Хворобливість дитини змусила родину у 1937 році перейти спочатку до Вишгорода Київської області, де Емма вперше почула українську мову, а згодом, 1939 року, до Києва. Саме в Києві вона захопилася вивченням української мови, хоча до цього не знала її зовсім. Можливо, розповіді родичів і близьких, оточення, чарівні українські пісні так вплинули на світогляд дівчинки, що вона сама собі сказала, що віднині буде україною і розмовляти буде лише українською. В інтерв'ю для Людмили Таран (надруковано у книзі «Гороскоп на вчора і на завтра», 1995 р.) вона сказала: «Мене змалечку ретельно готували на росіянку». І розповіла, що до шести років зовсім не вміла говорити українською, їй навіть няньок добирали зі справжнім (літературно правильним!) російським акцентом. «Навколо тільки й чулось: рівність, братерство, а тут чомусь українці були – фе! Запльовані й упосліджені...». Вона збунтувалась, як свого часу збунтувалися, виховані в російськомовному середовищі, Олена Теліга і Юрій Шевельов. «Отож логічно – я мусила бути на боці скривджених, а не кривдників. Так відбувся мій вибір».

З самого малечку дівчинка відрізнялася від своїх ровесників феноменальною пам'яттю. Коли вона хворіла, однокласники приносили конспекти за місяць, які вона перечитувала, і наступного дня складала іспити. У свої 9 років вона вже читала твори майстрів світової літератури. У 14 вже могла читати іноземну літературу мовою оригіналу.

Емма згадувала, що її батько не цікавився нічим на світі, окрім своєї роботи і був цілковито поглинутий нею. На жаль, його застрелили невідомі на вулицях Києва за 19 днів до приходу німців.

У 1943 році вона разом із матір'ю та вітчимом переїхала до Німеччини й жила у Берліні. Про цей факт вона писала: «Мама взяла нас, дітей, за руки і в переддень того, радянські війська

зайняли Київ (це був кінець 1943 року), подалася на Захід. Мама не була певна, що нас не винищать, як перед тим знищили батька. Він не був партійним, він був хіміком-винахідником, тому його, між іншим, і прибрали, – аби його винаходи не дісталися німцям. Мама – учитель-біолог, на мигах упросила німецького солдата і той дозволив нам в останньому німецькому ешелоні з кіними покинути Київ. І так ми поволі добралися на Захід, жили, вчилися...».

Наприкінці 1949 р., під час блокади Берліна, родина переїхала спочатку до табору переміщених осіб у Міттенвальді, а потім до Мюнхена. Маючи природне оперне контральто і рятуючись від сухот легенів, Емма Андієвська, ще у Берліні, а згодом у Міттенвальдському таборі, брала уроки оперного співу.

Родина жила в англійській окупаційній зоні Берліна до 1957 року. Там дівчинка відмовилася вчитися у жіночій гімназії, і її, проти правила, прийняли до чоловічої. Майже щодня перепливала човном на уроки річку Шерее. Окрім того, у майбутньої мисткині вкотре загострилися проблеми зі здоров'ям: три роки Емма пролежала в гіпсовому ліжку, хвора на туберкульоз хребта, і після цього вісім років ходила в корсеті.

Емма Андієвська дебютувала 1949 року в «Українських вістях» (Новий Ульм), а 1951 року видала першу збірку «Поезії». Починаючи з 1950-х років, письменниця систематично виступала з поетичними та прозовими книжками. Вона ввела у літературу свої незалежні погляди та винаходи. Після виходу у світ збірки поезії «Тогочасні» західний літературний критик Володимир Державін порівняв її творчість із ранніми Павлом Тичиною та Артюром Рембо, відзначивши єдність поетичного стилю з малярськими роботами, якими вона ілюструє свої книги. Філософські, духовні та містичні теми є головними у творчості Андієвської.

Поезія авторки вражає бароковою несподіваністю образів, пов'язаних між собою віддаленими асоціаціями. «Засобами слова вона спрямовується до того матеріалу, в якому працює радше живопис, скульптура, архітектура – до матеріальності як конструкту, за яким світиться безодня найостаннішого і найжорстокішого, найнесхопнішого», – зазначає культуролог Тарас Возняк. Її вірші мають багату лексику: розмовно-побутові слова поєднуються у межах одного сонету (а часом і одного рядка) з науковими термінами, раритетні архаїзми – з найсучаснішими висловами. Емма Андієвська знайшла власне розуміння лабіринту та вигадала «круглий час» як абстрактне поняття, що може функціонувати в літературі. Відновила сонет як форму поезії в українській літературі, написала чимало прозових творів, у яких головну увагу зосередила не на переживанні, а на способі його вираження.

У Мюнхені Емма Андієвська працювала в українському відділенні радіо «Свобода» під псевдонімом Галина Гордієнко. Її дикторський голос та надзвичайно чисту українську мову, якою вона вела передачі упродовж 70-80-х років, пам'ятають ті, хто слухав радіо «Свобода», незважаючи на заглушування радіостанції радянськими спецслужбами. Пропрацювавши фрілансером на радіо «Свобода» з 1959 по 1963 роки, Емма Андієвська лишалася штатним пра-

цівником радіо до 1995 року. За цей час вона працювала диктором, сценаристом, режисером і редактором українського відділення радіо «Свобода». Працюючи на радіо, Андієвська не мала багато часу на власну творчість.

У 1957 році мисткиня закінчила Український вільний університет за спеціальностями філософія та філологія, захистивши у Володимира Державіна магістерську роботу на тему «Причинки до засадничих питань з новітньої української метрики». Того ж року письменниця з усією родиною переїхала до Нью-Йорка, де працювала у Norcross Greeting Card Company, перевіряючи дизайн вітальних листівок. У Нью-Йорку Емма Андієвська також працювала бібліотекарем у медичній бібліотеці разом із Мирославом Лабуньком – майбутнім ректором Українського вільного університету.

У 1959 році Андієвська вийшла заміж за літературного критика, есеїста та письменника Івана Кошелівця, з яким прожила аж до смерті чоловіка. Після одруження подружжя повернулося у Німеччину в Мюнхен. Тут письменниця прожила більшість життя й написала важливі літературні твори. Тут вона, зокрема, видала 24 поетичні збірки та 12 томів прози.

Андієвська щорічно на місяць їздила у США, щоб у 1962 році отримати американське громадянство. Письменниця знала багатьох відомих митців та письменників — вихідців з України. До кола знайомих Андієвської належали скульптори Михайло Черешньовський та Григор Крук, художники Марія Дольницька та Яків Гніздовський, а також поети Михайло Орест, Олег Зуєвський та Василь Барка.

Нині письменниця живе у Мюнхені, де інтенсивно працює над своїми творами, іноді по вісімнадцять годин на добу. Друкувалися твори у США, Німеччині, Франції, окремі праці вийшли друком або були перевидані в Україні.

Більшість своїх творчих втілень, найчастіше сонетів, Е. Андієвська друкувала в діаспорних «Нових поезіях», «Сучасності», а після 1992 року – і в Україні. Зокрема, у «Кур'єрі Кривбасу», київському видавничому відділі місячника «Всесвіт», також у Львові.

У 1992 р. авторка вперше після тривалої перерви побувала в Україні. Після 2000 року Андієвська декілька разів відвідала свою малу батьківщину — Донеччину. Там вона мала виставку картин у Донецькому художньому музеї, презентацію та зустріч із земляками у конференційній залі художнього музею, відвідувала Український культурологічний центр міста Донецька. З 1994 року Емма Андієвська – член Національної спілки письменників України.

Її поезії змушують напружувати уяву й розум, щоб збагнути закладений у них зміст (поетична творчість Е. Андіївської)

Емма Андіївська належить до важливих представників модернізму в українській літературі другої половини ХХ ст. Власні поезії почала друкувати у діаспорній українській пресі, починаючи з 1949 року. Поетеса відома тим, що пишучи у формі класичного сонету, кардинально його реформувала своїм використанням дисонансів та далекосяжних смислових асоціацій між побутовими речами та філософськими поняттями.

Однією із прикмет поетики Андіївської є дисонансна рима, яка спирається не на голосні, а на приголосні. Критики вказують на те, що образність віршів постає ніби з «дитячого світосприймання», коли кожен предмет побачено вперше. З цим пов'язане й відчуття «пластичності» світу: кожен образ може перетворитися на інший і завдяки цим взаємопереходам поглядів поета починає відкриватися таємнича суть речей.

Збірка «Поезії» (1951 р.) викликала захоплення літературної критики. Відтоді авторка публікувала всі свої твори під іменем Емма Андіївська. У збірці домінують філософсько-пейзажні медитації, націлені на вираження суб'єктивного авторського світовідчуття. Образність у віршах збірки відносно прозора, в окремих поезіях розробляється традиційна для лірики тема кохання.

Збірка поезій «Народження ідола» побачила світ 1958 року, була розцінена як виклик традиційній поезії. Юрій Шерех заявив, що ці вірші «свідомо ламають мовну норму». У віршах збірки поетеса намагалася втілити перше враження від сприйняття певної реалії дійсності ще до її розумового осмислення. Саме в цьому полягає новизна й неупередженість її бачення світу, яке близьке до дитинного. У поетичному тексті дитинність виявляється передусім в антропоморфізації абстрактних понять, наділених їх мовою як у сонеті «Гроза». Сама поетеса, акцентуючи в інтерв'ю з І. Зимомрею у 2004 році свою здатність «бачити неймовірне», «глибоко вдивлятись у світ», провела паралель між світом дитини та власною творчістю, невід'ємними ознаками якої є гра й гумор. На відміну від більшості віршів попередньої збірки, ліричне «Я» в «Народженні ідола» не вдається до рефлексії власних почуттів, станів, настроїв, а, подібно до казкового оповідача, «розповідає світ».

Найбільше дискусій у літературних колах викликала збірка «Риба і розмір», що вийшла друком 1961 року. Варто зазначити, що деякі дослідники вважають саме цю збірку центральною у творчості Емми Андіївської. Домінантними в ній залишаються теми природи, виявлення прихованої суті реалій дійсності. Збудниками ліричного переживання у збірці часто є буденні дії, як, скажімо, миття рук, значущість яких підноситься в тексті до рівня важливих онтологічних процесів. Через комбінування побутових та космологічних образів (типу «сонце в чай перечавить») у вірші «Миття рук» виражено ідею цілісності буття, розкрито таємниці його метафізичної приро-

ди. У циклі «Про добро і зло» збірки «Риба і розмір» домінує морально-етична проблематика, тобто діалектика добра і зла, осмислюється сутність Божественного. Така тематика буде розгорнута в сонетному циклі «Спокуси святого Антонія» та у прозі письменниці. Загалом для її поезії, у якій здебільшого відсутні образи людей, соціуму, морально-етичні дилеми не характерні.

Збірка «Наука про землю» (1975 р.) розпочала новий етап творчості поетеси. Якщо в доробку 50-70-х років ХХ ст. у центрі авторської уваги були окремі феномени дійсності, типу свічка, ліс, крапля води, листок тощо, зображені в статичі, а лірична рефлексія націлена на осягнення їхнього метафізичного підґрунтя, то, починаючи зі збірки «Наука про землю», збудниками переживання стають процеси й закономірності світу як цілісності, осмислені в динаміці. Пріоритетна тема – трансформація світу, а провідний мотив – його оновлення. Часто цей процес зображений через тополи весни, ночі, дзеркала, дощу. На противагу раннім збіркам поетеси, у яких панувала атмосфера наївної дитинності, гумору, гри, казково-фантастичного, світлого й доброго, у збірці «Наука про землю» з'являються вірші негативної емоційної тональності, що проявляються через образи п'їтми, небуття, які зорієнтовані на мотиви знищення, смерті, що будуть широко розгорнуті в подальшій творчості Емми Андіївської. В образній тканині поезій з'являються абстрактні онтологічні константи – дух, якому протистоять п'їтма й небуття, існування й тлін – ключові в осмисленні поетесою глобальних всесвітніх та екзистенційних закономірностей.

Збірка «Каварня» видана 1983 р. У ній розгортається мотив оновлення світу через його руйнацію та відродження, але вже не феноменологічно, а онтологічно, тобто через знищення його внаслідок катаклізму, апокаліпсиса, ядерної катастрофи. Ключовий образ кав'ярні є водночас концептуальною метафорою всесвіту, хаосу, людства, символом небуття, або, навпаки, острівця буття в апокаліпсичній катастрофі чи межі між цим світом і потойбіччям. Образна система віршів збірки побудована на алогічній комбінації буденних і космогонічних деталей. У цій збірці фігурують образи людей, представлені з неприхованою антипатією. Основна ознака юрби – суцільна абсурдність. Часто, позбавляючи людей будь-яких соціальних чи фізіологічних ознак, поетеса буквально описує їхні дії, зазвичай деструктивні, позбавлені будь-якої логіки. Стильові особливості збірки, які здебільшого притаманні й подальшій творчості мисткині, – поглиблена інтелектуальність письма, що виявляється у широкому вживанні термінів із різних галузей знань, міфологічних образів.

У 1987 році вийшла друком збірка «Вігії». У ній чітко окреслене тематичне поле, що актуальне для пізнішої (майже винятково сонетної) творчості Емми Андіївської. Це філософські роздуми про життя та смерть, художнє осягнення моменту переходу світу в інобуття, спроба зазирнути в потойбічне. Провідним мотивом є апокаліпсис (що відображено і в назві збірки – від лат. *vigilia* — «чати», «варта», «сторожа»; франц., англ. — «переддень свята»), який осмислюється абстрактно й філософічно як результат всесвітньої закономірності. Образ потойбіччя у творчості поетеси розтлумачено як альтернативний вимір або як нове досконале буття. Саме тому

апокаліпсис не сприймається трагічно, хоча картини руйнації світу, часто спроектовані на внутрішнє буття суб'єкта і створюють пригнічений емоційний фон. Образ суб'єкта-спостерігача в поезіях збірки «Вігілії», як і в подальшому сонетному творчому доробку поетеси, позбавлений особистісних чи соціальних характеристик. Натомість він є носієм рецепторних властивостей: образи зору, слуху, мозку, душі, серця, свідомості, пам'яті, що абстраговані один від одного і від суб'єкта, якому належать.

У збірках поезії останніх десятиріч «Архітектурні ансамблі» (1989 р.), «Знаки. Тарок» (1995 р.), «Вілли над морем» (2000 р.), «Хвилі» (2002 р.), «Хід конем» (2004 р.) проявляються вже окреслені в попередній творчості ідейно-стильові засади. Її поетику, еволюція якої відбувається дуже поступово й малопомітно, характеризують посилення абстрактної філософичності образів, які втрачають зв'язок із реальним світом. Площини, лінії, кола, ланки, бар'єри, проміжки тощо – така образність у сонетах Емми Андіївської межі століть закономірна, бо фізичний світ у них уже «розматеріалізувався», унаслідок чого вивільнилися «первні» буття.

Порівняно з ранньою лірикою, у збірках поетеси першого десятиріччя ХХІ ст. («Півкулі і конуси» (2006 р.), «Погляд з кручі» (2007 р.), «Рожеві казани» (2008 р.), «Фульгурити» (2008 р.), «Іділії» (2009 р.), «Міражі» (2009 р.), «Мутанти» (2010 р.) увиразнюється емоційно-оцінний нейтралітет. «Музичність» письма Емми Андіївської, символічно-семантична поліфонія її образів, що забезпечувалися накладанням лексичного та акустичного асоціативних контекстів, поступилися у зрілій ліриці механічному (на рівні підсвідомості) конструюванню поетичного тексту шляхом комбінації усталених стильових прийомів: еліптична структура речення, дисонансне римування, гранично розширений лексикон, сюрреалістичні та гіперсюрреалістичні метафори, абсурд.

Емма Андіївська тяжіє до написання циклів. Зазвичай вона починає тему в одній збірці, наче «пробуючи її на смак», а тоді або присвячує їй окрему збірку, або ж продовжує в кількох наступних, наприклад, збірка «Вігілії» (1987 р.) починається з одноіменного циклу в попередній збірці «Спокуси святого Антонія» (1985 р.), а цикл «живописних картин» бере початок у збірці «Народження ідола» і продовжується в «Спокусах святого Антонія» та «Архітектурних ансамблях» циклами «Натюрморти», «Краєвиди», «Портретна галерія». Цю ж особливість творчості Е. Андіївської помічає і критик Данило Гусар-Струк: «Ті що сліdkують за творчістю Е. Андіївської, можуть легко завважити у неї тенденцію до поетичних циклів... Писання циклами – це, між іншим, метода, застосовувана у джазі. Це обігрування теми. Всі вірші у циклі – ніби варіації на одну й ту ж тему. Це один аспект модерності Емми Андіївської».

Словесні лабіринти її прози виводять нас у тунель зі світлом (прозова творчість Е. Андіївської)

Зовсім іншою є її проза — виважена, навіть втомлива, вона змушує людину передчувати сховане далеко, на кілька рівнів глибше композиційних, вербальних, семантичних шарів, щось незбагненне, що неможливо висловити. Якщо поезія, попри багатство архітектурних уламків та деталей, тяжіє до кольору, до живопису, то проза — радше до архітектури та музики, як безнадійних спроб через організацію, структуру, ритм схопити суще і те, що є його підмурівком. Ця проза, зіштовхуючи людину в абсурдні лабіринти даремних кружлянь, змушує прагнути простого і первинного, таких елементарних речей, як затишок, спокій.

Літературознавиця Світлана Водозазька зазначила про прозу Емми Андіївської: «Казки, новели, романи — чарівна територія непересічної, загадкової особистості, постійна інтелектуальна провокація з усталеним потягом до експериментування, а їхня авторка — вічний двигун нестандартних ідей та концепцій». Прозові твори письменниці віддзеркалюють конфлікт між розумом і духом, раціональним мисленням та ірраціональністю.

Емма Андіївська є автором трьох романів. Перший — філософський роман «Герострати» (1950–1952 рр.) — письменниця почала писати у віці дев'ятнадцяти років під впливом однойменної новели Жана-Поля Сартра. Вона написала п'ять варіантів роману, опублікувавши лише останній із них у 1970 році. Цей роман був спробою поєднати художній текст із філософським трактатом (ідеї людини, Бога, вічності та великої людини подаються крізь призму геростратизму). Ідея геростратизму заповонила тоді зовсім молоду авторку настільки, що стала темою кількох прозових творів.

Другий роман — «Роман про добру людину» був написаний у 1964–1968 роках. У ньому письменниця звертається до повоєнних часів, коли у Міттенвальдському таборі для переміщених осіб українці-вигнанці, рятуючись від радянської тоталітарної системи, сподівалися на милість чужого світу. Сюжет вибудований на реальному ґрунті, з широким вклинням сюрреалістичних візій. Насамперед це — антиімперська книжка, що виразно проявляється у специфічній стилістиці твору. Емоційність негативного викривального контексту посилює історична конкретизація достовірних фактів. У романі весь світ перекритий Україною, все пояснюється українськими реаліями. Таким чином, міфологічне письмо Андіївської розмикає просторові межі, уможутнює поняття України до буттєвого символу.

Третій — «Роман про людське призначення» — Андіївська писала упродовж десяти років із 1970 по 1980 роки. Цей роман значною мірою суголосний із попереднім романом. Його можна навіть розглядати як продовження попереднього: та ж сама безкінечна нить оповіді, героями твору виступають усі ті ж знедолені українські емігранти, яких вітри історії розсіяли по всьому світу. Тільки тепер це вся наша планета. Українські вигнанці опиняються у різних куточках сві-

ту: в Канаді, США, Німеччині, Бразилії, Аргентині, Японії... Найприкметнішою їхньою ознакою залишається усе та ж закинутість у світі, неприхищеність, відчуженість. Епіграфом тут слова Т. Шевченка «Возвеличу малих отих рабів німих!». Шевченкове «возвеличу» в Емми Андієвської набуває воістину магічного звучання. Це – текст-оберіг, текст-заклинання. З кожного свого героя письменниця намагається видобути могутню захисну силу. Лінія, що розділяє добро і зло проходить через серце кожного з діючих персонажів, породжуючи в нього відчуття тривоги, болю і сум'яття, обумовлюючи містично-апокаліптичну свідомість. Світ у романі постає як трагічна загрозна для людини даність. Усі герої шукають порятунку з цієї безвиході, вириваючись із неї у світ ілюзій, паралельний світ поза реальністю. Попри це людина змушена робити вибір. У неї залишається одне право – стати на сторону добра чи зла. Авторка підводить до думки, що проблема вибору стоїть перед людиною постійно, здійснюється щохвилини, навіть кожної миті. Унікальними за своєю довжиною і складністю є речення Емми Андієвської. У її романах одне речення може сягати десяти і п'ятнадцяти сторінок.

Емма Андієвська нагороджена премією Фундації Омеляна й Тетяни Антоновичів за твір «Роман про людське призначення» (1984 р.), має відзнаку «Інтелектуальна мужність» часопису «І» (2003 р.), Міжнародну літературну премію «Тріумф» (2003 р.), премію «Глодоський скарб» часопису «Кур'єр Кривбасу» (2009 р.), який оголосив 2005 рік – роком Емми Андієвської й ціло річно друкував її твори й розвідки про неї.

За стильовою специфікою лірика Емми Андієвської може бути співвіднесена з її прозою, у якій однак відкриваються нові проблемні тематичні горизонти. Разом із великими прозовими формами письменниця опрацьовує й короткий жанр: збірки новелеток (як називає сама авторка): «Подорож» (1955 р.), «Тигри» (1962 р.), «Джалапіта» (1962 р.) найбільш знані дослідниками її творчості. Пізніші — книжка новел «Проблеми голови» і «Казки» (обидві — 2000 р.) — це також спроба структурувати власне уявлення про світ як складну взаємопов'язану й взаємообумовлену систему.

У малій прозі збірки «Подорож» (1955 р.) розгортається стрижневий мотив метаморфози буття, унаслідок якої відкриваються його нові дивовижні грані, предмети втрачають свої властивості, а людське життя виглядає абсурдним. Ця абсурдність представлена не як експресивно-трагічна, а навпаки, часом із відтінками гумору, як даність, якій немає сенсу опиратися, що зближує ці новели з чарівною казкою. Тому герої не намагаються пояснити причин дивовижних змін світу, а прилаштовуються до нового стану буття. За проблематикою, характером образності новели перегукуються з казками письменниці, у яких, згідно із законами жанру, діють казкові персонажі.

У збірці коротких оповідань «Тигри» (1962 р.) на змістовому рівні також домінує дивовижне, але зображене сюрреалістичними засобами. Очевидна «несправжність», нереальність зображуваного (хоча події, образи, окремі ситуації є цілком реалістичними) зорієнтовує на метафоричне прочитання образів у цих творах, що за жанром наближені до притчі.

Твір «Джалапіта» (1962 р.) унікальний за жанрово-родовою характеристикою: формально це «вірші в прозі», може бути визначений як цикл мініатюр, але, по суті, є авторським синтетичним жанром, що об'єднує ознаки легенди, притчі, казки (за тематикою), анекдоту, афоризму, «фрески», «акварелі». Ідейною насагою до створення циклу мініатюр «Джалапіта» стало, ймовірно, захоплення письменниці вченням К. Кастанеди, за яким матеріальний мислимий світ є лише «острівцем» в інобутті. Змістовим стрижнем циклу є оповідь про природу і діяння Джалапіти, ідейно зорієнтована на висвітлення «митарств» героя у матеріальному світі людей, де з ним трапляються всілякі курйози. Асоціативна проєкція пригод Джалапіти на життя святих викриває іронічно-гумористичний пафос твору. Поряд із цим у ньому актуалізовано інші світовідчуттєві домінанти, притаманні ліричній творчості Емми Андієвської 60–70-х років – дитинність і фантазійність. Герой циклу Джалапіта – це істота «іншого буттійного рівня». Він одночасно універсальний, усемогутній і безсилий, трагічний і смішний. Його єдиними ознаками є плинність і доброта. Такі риси Джалапіти в контексті прозового доробку Емми Андієвської суголосні її концепції позитивного героя, який утілює найвищий гуманістичний ідеал добра і справедливості, любові до людей, самопожертви і в надмірі цих своїх якостей виходить поза межі нормального. Водночас ці риси уособлюють ідею чуда, божества, надлюдської трансцендентної сили, загалом – незвичайного, що, за задумом автора, є усюди й ніде. Цей цикл мініатюр виокремлюється як самобутній за стилем не лише в доробку письменниці, а й в українській літературі загалом.

«Ніколи не будьте спрямовані на своє «Я»,
зберігайте в собі чистоту помислів дитинства,
і доля вам віддасть новими відкриттями,
повнотою життя».

Емма Андієвська

Особливості казок письменниці

Домінантним у казках письменниці є образ дивовижного світу, де ефект незвичайного твориться унаслідок очуднення зв'язків між об'єктами і явищами світу. У творчій багатогранній спадщині мисткині є збірка авторських казок-притч для дітей – «Казки», що вийшла друком у 2000 р. у видавництві «Зерна». Згодом значна кількість казок-притч була опублікована у книжці «Джалапіта», виданій у 2006 р. львівським видавництвом «Піраміда». Ця збірка містить вісімнадцять казкових оповідань, що логічно зв'язані між собою і ніби дифузно протікають одна в одну. Звичайно, усі ці казки за тематикою різні, жодна не повторюється навіть тією чи іншою мірою попередньої. Авторка може тільки поглиблювати якісь аспекти світобуття чи відкривати нові грані певних явищ чи предметів, але логічний і духовний зв'язок між ними зберігається завжди.

Як і в переважній більшості творів Андієвської, в казках-притчах відбувається олюднення речей та предметів. Перед самими казками, між ними та після них відбувається розмова між шакалом та консервною бляшанкою. Шакал та бляшанка обговорюють власне уподібнення до людей. Ці двоє, зустрівшись ввечері, домовляються розповідати один одному казки. При цьому шакал розповідає казки із сумним закінченням, а бляшанка – казки із щасливим кінцем. Кожну розказану казку обоє коментують та інтерпретують її мораль по-своєму.

Зустрівшись на веранді вілли, коли люди її покинули до ранку, консервна бляшанка і шакал розмірковують про своє призначення у світі, свій зв'язок із людиною. Консервна бляшанка: «...з ким я не можу розмовляти, я не вважаю за товариство. Люди гадають собі, що я просто консервна бляшанка, мовляв, бездушна бляха, та й годі, або що моя душа настільки нижча від їхньої, що вона їх не може цікавити, забуваючи, що речі, які перебувають у людському оточенні, олюднюються, і крім того, що ми є, ми стаємо ще й ніби людьми, і в нас живе людська душа поруч нашої первісної». Шакал: «...щойно я наближаюся до людських осель, я мимоволі олюднююся. Я починаю відчувати, як люди, думати, як вони, і щойно коли я повертаюся до пустелі, з мене поволі вивіає людську душу і лишається тільки душа шакала. Мені часто хочеться поговорити з людьми, коли я буваю серед них, тільки їхня зарозумілість в останню мить стримує мене. Справді, дуже важко з людьми, бо вони олюднюють нас, і разом із тим їм на думку не спаде ставитися до нас, як до людей, а на цьому ми завжди терпимо». На світанку шакал покидає віллу, прощається з консервною бляшанкою. «Час надто швидко збігає, коли він приємний, і надто повільно, коли несе лихо», — говорить героїня на прощання герою зі сподіванням на нову

зустріч. Але шакал іншої думки: «Не чекай. Я ніколи нічого не обіцяю. Обов'язки не для мене. Повертатися туди, де тобі бодай на коротку мить було добре, завжди означає розчаровуватися.

Персонажі казок, такі як блискавка, море також наділені людськими якостями. У своїх творах авторка порушує такі питання моралі, як дружба («Говорюща риба та Казка про гадюку й орла, або Невдячного приятеля»), воля («Казка про упиреня, що живилося людською волею»), шкідливість пихатості («Казка про пихатість»), важливість віри людини у себе («Казка про чоловіка, що заступав Усевишнього»), осудження егоїзму («Казка про яян»).

У притчі «Казка про яян», що включена до програмного вивчення у школі, Андіївська зображує країну яянів, їхню байдужість до всього, що їх оточує, щоб передати читачеві повчання: людина, котра думає лише про себе, приречена на одноманітне, нецікаве життя. Тільки тоді, коли вона відкріє світ інших людей, вона наповнить своє життя новим смислом існування. Таким чином, письменниця у цій притчі засуджує людський егоїзм та байдужість. Емма Андіївська навмисно не подає жодного імені, бо образи казки-притчі узагальнені, це ніби носії філософських ідей. Зрозуміло, що будь-хто, забувшись і ставши самозакоханим егоїстом, може стати таким яянином — без імені, душі і, найголовніше, без повноцінного життя. Від кожного з нас залежить, чи зуміє «я» промовити «ти», чи відкриється брама до прекрасного світу гармонійних людських стосунків. Зі сюжету твору можна зробити однозначний висновок: людина ніколи не зможе вийти за межі однотипного монотонного буття, поки буде орієнтуватися лише на власні інтереси й чути лише себе.

Отже, загалом Емма Андіївська є автором тридцяти чотирьох поетичних збірок, п'яти книжок короткої прози та трьох романів. Основні теми та мотиви творчості — це буття, філософія життєвого вибору, засудження утисків українського народу на Батьківщині та життя українців в еміграції, тема важливості творення добра людиною без очікування результату, теорія круглого часу, згідно з якою минуле, сучасне та майбутнє відбуваються одночасно. Її поетичні та прозові твори було перекладено англійською, німецькою, французькою, польською, чеською, єврейською, російською мовами. Письменниця є членом Національної спілки письменників України з 1994 року та українського ПЕН-клубу.

Її малюнки схожі на дитячі своєю граничною чистотою і несподіваністю сприйняття світу (художня творчість Е. Андіївської)

Малярство зацікавило Емму ще змалечку, адже спершу її прийняття світу, як сказала сама Андіївська, «відбувається через око», лише тоді з'являється слово. Як живописець Андіївська працює з 1956 року – цього року відбувся публічний дебют Андіївської як художниці на виставці у Мюнхені, проведений на радіо «Свобода» на Обервізенфельді. Тобто у неї розвивалися і проявлялися два таланти – малярський і поетичний, але все ж, як записано у вічній книзі, «спершу було слово...».

Художній манері мисткині притаманні елементи, співзвучні з сюрреалізмом, натуралізмом та експресіонізмом. Емму Андіївську взагалі вважають основоположницею українського сюрреалізму, яка прагне втілити невітлме, схопити несвідоме, відтворити ірраціональне. Орнаментовані частини картини свідчать про рухомість форм у цих місцях картини, наприклад, про рухливість шиї. Також функцію рухів виконують маленькі пташки – мєви, що часто зображені на задньому фоні картин. Усі предмети, що зображені на картинах Емми Андіївської, – це істоти, тобто на картинах відбувається олюднення всіх предметів та абстрактних понять. Усі предмети без винятку добрі. Людська істота без носа – це жінка або молода людина. Ніс – це вже зрілість. Біла плямка, що розташована внизу обличчя – це рот. Білий колір роту перегукується з білим кольором очей. Складається враження ніби очі поширюються і на рот. Якщо ж на картині людина зображена в профіль, то вона має багато губ, що символізують говоріння. У картинах, на яких зображено вертольоти та машини, віддзеркалюється сучасність. У спортивних літальних апаратах відкривається можливість літати, ніби людина прагне уподібнитися до птаха і відчувати політ. Найчастіше малярка у своїх роботах використовує круглу форму, тому що це первинна форма буття, це досконале. Все буття має тенденцію до круглого. Також часто на картинах відтворені вигадані міста, яких немає не лише в Україні, а й у всьому світі.

Як художниця-авангардистка Емма Андіївська створила понад 9000 картин, хоч ніколи і не отримувала формальної мистецької освіти. Ранні роботи малярки були виконані аквареллю, а пізніші переважно акриловими та олійними фарбами. Майстриня використовує передовсім акрилові фарби через свою швидку техніку малювання. Специфічним художнім прийомом Андіївської є повторне накладання фарби на свої полотна до двадцяти п'яти разів. Таким чином вона створює ефект рухомих фарб, коли дивитися на картини під різними кутами зору.

Деякі критики називають стиль художниці симетричним візіонізмом, хоча сама художниця відділяє себе від будь-яких стилів мистецтва. Андіївська підкреслює свою індивідуальність, характеризуючи себе як візіонера і, стверджуючи, що її картини бачаться їй намальованими в цілому і їй залишається лише перенести їх на полотно. Своє малювання вона описує як певний спосіб медитації та наголошує на великій ролі підсвідомості в її творчості.

Її бачення світу вражає певною первинністю, відвертістю, прагненням художниці не приховувати нічого. Ця зворушлива відкритість доводить індивідуальність мислення Андієвської. Площинність її робіт приваблює і змушує придивлятися до них ретельно, шукати певних знаків. У роботах майстрині немає ані дескриптивного, ані наративного – тільки драматична та захоплююча гра речей, світ і природа буття в їхньому первозданному вигляді.

Як і в її літературній творчості, так і у картинах Андієвської присутній тонкий гумор. Це проявляється у візуальних каламбурах, коли відомі форми нагадують собою інші неочікувані речі, таким чином створюючи комічний ефект. У її роботах часто повторюються мотиви розп'яття та родина. Одна з улюблених тем Андієвської-художниці – чаювання та трапеза. Прикладом поєднання поезії та малярства у Андієвської є її альбом «Мова сну = сегменти». Ця збірка складається з абстрактних картин із написами-віршами, які асоціюються із зображеннями і утворюють разом одне ціле. В альбомі відтворено реалії сновидіння. З іншого боку, поезії Андієвської притаманні численні зорові аспекти та впливи жанрів візуального мистецтва.

Малярка наголошує на зв'язку своєї літературної творчості з образотворчою. Упродовж двадцяти років вона сама ілюструє власні поетичні збірки. Емма Андієвська також зробила ілюстрації до опери «Чарівна флейта» Моцарта, створила власні зображення карт таро та знаків зодіаку.

Перші її виставки відбулися в Мюнхені. Згодом виставлялась у США, Канаді, Франції, Німеччині, Австралії, Бразилії, Ізраїлі, Швейцарії, а з 1992 року і в Україні. Має постійну виставку в галереї Р. Морбаха (м. Мюнхен), окремі її роботи експонуються в Українському музеї (м. Нью-Йорк), картинній галереї Українського вільного університету (м. Мюнхен), Національному художньому музеї, Національному музеї літератури України (обидва у м. Київ), Харківській картинній галереї, Львівській картинній галереї, Львівському державному музеї «Палац культури», Музеї етнографії та художнього промислу (м. Львів), галереї «Засів» (м. Харків), Харківському художньому музеї, Українському гуманітарному лицей Київського національного університету імені Тараса Шевченка, університетському музеї «Києво-Могилянської академії», Музеї Л. Томи (Шварцвальд, Німеччина), Клементинумі (Прага, Чехія), Музеї Шарлоти Цандер (замок Бьонніггайм, Німеччина), Донецькому обласному художньому музеї, Музеї Емми Андієвської при Чернівецькому університеті тощо.

Емма Андієвська є членом Професійного об'єднання художників Баварії. Статті про її художню спадщину представлені в ряді західних мистецтвознавчих енциклопедій. Було випущено десять каталогів із картинами Е. Андієвської з різних періодів її творчості. У 2001 році на Міжнародному баварському кінофестивалі картиною Емми Андієвської «Золотий Христос» був премійований всесвітньо відомий італійський кінорежисер Франческо Розі.

Художні твори Емми Андіївської

Жінка з дітьми

Квіти

Краєвид з акцентами ліхтарів

Мореполавці

Постать із двома капелюхами

Прогулянка в парку

Постать з ягодами

Постать на межі двох світів

Та, що садить квіти

Книги та статті про життя та творчість Емми Андіївської

Григорчук Ю. Філософські казки Емми Андіївської та байки Григорія Сковороди: діалоги текстів / Ю. Григорчук // Слово і Час. — 2019. — № 10. — С. 14-21.

Порівняльна характеристика творчості двох українських письменників.

Гусар-Струк Д. Як читати поезії Емми Андіївської / Д. Гусар-Струк // Українське слово: Хрестоматія : в 4 кн. — Київ, 2003. — Кн. 3. — С. 511-515.

Специфіка поетичної мови письменниці.

Емма Андіївська (нар. 1931) // Усі письменники і народна творчість : довідник — Київ, 2007-2008. — С. 10-12.

Короткі біографічні відомості, характеристика твору «Казка про яян».

Єржабкова Б. Спроба портрету Емми Андіївської з нагоди 70-ліття : постаті / Б. Єржабкова // Визвол. шлях. — 2001. — № 4. — С. 58-75.

Розглядаються три позиції творчого життя Е. Андіївської: як людини, письменниці та малярки.

Жодані І. Сонети Емми Андіївської : (на матеріалі збірки «Межириччя») / І. Жодані // Укр. мова та літ. (Шк. світ). — 2003. — № 10. — С. 17-19.

Зборовська Н. Емма Андіївська (1931 р. нар.) / Н. Зборовська // Історія української літератури ХХ століття : у 2 кн. Кн. 2 : Друга половина ХХ століття. — Київ, 1998. — С. 185-188.

Художні особливості поетичної та прозової творчості.

Зимомря І. Психологічний роман Емми Андіївської «Герострати» : [характеристика] / І. Зимомря // Укр. мова та літ. (Шк. світ). — 2004. — № 11. — С. 18-21.

Ковалів Ю. Ексклюзиви експериментальної лірики й епіки Емми Андіївської / Ю. Ковалів // Андіївська Е. Вілли над морем. — Харків, 2019. — С. 3-28.

Літературознавчий нарис про творчість.

Між Мюнхеном і Всесвітом : (Емма Андіївська) // Шк. 6-ка. — 2011. — № 2. — С. 18.

Стисла характеристика літературної та малярської творчості.

Осадчук П. Поезія перетворює світ / П. Осадчук // Андіївська Е. Твори / Е. Андіївська. — Мюнхен ; Хмельницький, 2004. — Т. 1. — С. 3-13.

Огляд поетичної спадщини.

Панченко О. Неповторний космос Емми Андіївської : нашого цвіту по всьому світу / О. Панченко // Україна. — 2001. — № 5. — С. 44-45.

Мова йде про оригінальність і неповторність малярства та літературної манери Е. Андіївської.

Слабошпицький М. Магістр алхімії слова / М. Слабошпицький // Дванадцять місяців. 1996. — Київ, 1995. — С. 62-63.

Коротка творча біографія Андієвської та текст її новели «Д. і смерть».

Слабошпицький М. «Провидіння не любить ледачих». Емма Андієвська / М. Слабошпицький // Не загублена українська людина / М. Слабошпицький. — Київ, 2004. — С. 342-354.

Літературне кредо, життєва позиція Е. Андієвської через призму спогадів та відгуків літературних критиків, письменників про її творчість.

Смерек О. Колорит художнього світу Емми Андієвської : проблеми добра і зла в «Романі про добру людину» / О. Смерек // Укр. мова й літ. в серед. шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2003. — № 4. — С. 48-56.

Коротка біографія та характеристика образів роману.

Тарнашинська Л. Гіпертекст Емми Андієвської як індивідуалізований світовияв / Л. Тарнашинська // Всесвіт. — 2006. — № 5-6. — С. 149-154.

Аналіз творчості письменниці, як однієї з найяскравіших творчих індивідуальностей сучасності.

Тарнашинська Л. «Світ – все ще є...», або Парадокси Емми Андієвської / Л. Тарнашинська // Всесвіт. — 2001. — № 3-4. — С. 109-111.

Загальний огляд творчості.

Тарнашинська Л. Тисяча й одна загадка Емми Андієвської : письменник і час / Л. Тарнашинська // Укр. літ. газ. — 2016. — 8 квіт. — С. 14-15 ; 23 квіт. — С. 14-15.

Творча біографія, філософія життя та особливості літературного стилю письменниці.

Три мистецькі світи : до 70-річчя від дня народж. Емми Андієвської (1931) // Календар знаменних і пам'ятних дат, 2001. — Київ, 2000. — I кв. — С. 105-108.

Загальний нарис життя та творчості.

Цуркан І. Світ казок Емми Андієвської / І. Цуркан // Рідні джерела. — 2002. — № 3. — С. 7-10. Короткі біографічні відомості та аналіз казок письменниці.

Чумак Г. Повернення Емми Андієвської / Г. Чумак // Постаті : нариси про видат. людей Донбасу. — Донецьк, 2011. — С. 155-158.

Творчий портрет письменниці і художниці, яскравої представниці українського авангарду.

Яців Р. Магія доброти : малярство Емми Андієвської для багатьох глядачів становить суцільну естетичну загадку / Р. Яців // День. — 2018. — 10 січ. — С. 7.

Особливості малярської творчості мисткині.

Матеріали до вивчення творчості Емми Андієвської у школі

Авраменко О. Емма Андієвська (народилася 1931 року) / О. Авраменко, Л. Шабельникова // Українська література : підруч. для 6 кл. / О. Авраменко, Л. Шабельникова. — Київ, 2006. — С. 163-166.

Біографія письменниці, текст твору «Казка про яян», питання для обговорення казки-притчі.

Бородкіна О. Казка-притча Емми Андієвської «Говорюща риба»: усвідомлення морально-етичних цінностей, необхідних для гармонійного й щасливого життя у світі : 6 кл. / О. Бородкіна // Укр. мова та літ. (Шк. світ). — 2018. — № 23-24. — С. 10-12.

Конспект уроку за темою.

Головецька Н. Два уроки з вивчення «Казки про яян» : 6 кл. / Н. Головецька // Укр. літ. в загальноосвіт. шк. — 2007. — № 7. — С. 33-36.

Конспекти уроків за казкою-притчею письменниці.

Діброва Т. Міфопоетика й символіка казки : (українська народна казка «Ох!», казки братів Грімм «Пані Метелиця» та Емми Андієвської «Казка про яян») / Т. Діброва // Вивчаємо укр. мову та літ. — 2019. — № 7-9. — С. 60-65.

Критичні матеріали про твори до інтегрованого уроку літератури.

Доценко О. Кольористика як засіб асоціативно-образного бачення твору / О. Доценко // Укр. мова і літ. в шк. України. — 2016. — № 5. — С. 37-40.

Матеріали до уроків за поезією Лесі Українки «Тиша морська» та за казками-притчами Е. Андієвської «Казка про яян», «Говорюща риба».

Ковальчук Л. Добро і любов до світу : порушення питань моралі, дружби, сили слова у творі Емми Андієвської «Казка про яян» / Л. Ковальчук // Укр. мова та літ. (Шк. світ). — 2019. — № 4. — С. 47-53.

Розробка уроку за темою.

Мовчан Р. Емма Андієвська «Казка про яян» / Р. Мовчан // Українська література : підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Р. Мовчан. — Київ, 2006. — С. 141-144.

Матеріали до уроку за твором письменниці: коротка біографічна довідка, текст казки, питання для обговорення та узагальнення знань після прочитання.

Музиченко-Мельник Т. Пошуково-дослідницька діяльність учнів під час вивчення казок-притч Емми Андієвської / Т. Музиченко-Мельник // Дивослово. — 2019. — № 1. — С. 17-21.

Римар Н. Емма Андіївська. «Казка про яян» / Н. Римар // Все для вчителя. — 2014. — № 10. — С. 119-121.

Розробка уроку з ігровими елементами та текстом для контролю знань учнів.

Ситченко А. Вивчаємо «Казку про яян» Емми Андіївської / А. Ситченко // Укр. літ. в загальноосвіт. шк. — 2009. — № 11. — С. 12-13.

Методичні поради до проведення уроку за твором із використанням інтерактивних технологій.

Соснова К. Емма Андіївська, «Казка про яян» : 6 кл. / К. Соснова // Дивослово. — 2013. — № 1. — С. 8-10.

Розробка уроку за твором.

Фасоля А. Зустріч з поетами Нью-Йоркської групи : урок-«круглий стіл» : 11 кл. / А. Фасоля // Укр. мова й літ. в серед. шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2003. — № 5. — С. 36-46.

Конспект уроку та біографічні відомості про поетів-представників Нью-Йоркської групи, в тому числі про життя та творчість Е. Андіївської.

Шепель С. Вивчаємо «Казку про яян» Емми Андіївської : [конспект уроку] / С. Шепель // Укр. літ. в загальноосвіт. шк. — 2012. — № 6-7. — С. 40-41.

Шилюк В. Емма Андіївська — українська письменниця і художниця, що живе в Німеччині. «Казка про Яян» : [конспект уроку] / В. Шилюк // Б-чка «Дивослова». — 2012. — № 9. — С. 44-46.

Електронні ресурси

Emma Andijewska [Електронний ресурс] : [добірка віршів у виконанні авторки] // Wikimedia commons : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: https://commons.wikimedia.org/wiki/Emma_Andijewska. — Назва з екрана. — Дата звернення: 26.02.2020.

Андіївська Е. «Кацапендія — це наша проблема» [Електронний ресурс] : / Е. Андіївська ; вела бесіду Н. Ксьонзик // Артвертеп : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: https://artvertep.com/news/8445_%C2%ABKacapendiya+%E2%80%93+ce+nasha+problema%C2%BB.html. — Назва з екрана. — Дата звернення: 26.02.2020.

Бесіда з письменницею та художницею після присудження їй громадської мистецької премії «Глодоський скарб» (2009).

Андіївська Е. «Усе моє життя — це ходіння крізь стіни...» [Електронний ресурс] : [інтерв'ю] /

Е. Андiєвська ; вiв бесiду I. Цуркан // Просвiта Херсонщини : [вебсайт]. – Електрон. данi. – Режим доступу: <https://prosvita-ks.co.ua/visnik-tavriyskoyi-fundaciyi-vipusk-2/igor-curkan-use-moie-zhittya-ce-hodinnya-kriz-stini>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 26.02.2020.

Астапенко I. Сонет Емми Андiєвської: iндивiдуально-авторська модифiкацiя жанру [Електронний ресурс] / I. Астапенко // Слово i Час. — 2016. — № 3. — С. 29-36. — Режим доступу: <https://il-journal.com/index.php/journal/article/download/231/119/>. — Дата звернення: 26.02.2020.

Розглянуто рецептивнi аспекти творчостi мисткини, проаналiзовано художню своєрiднiсть її сонетiв, еволюцiю цього жанру в контекстi свiтової лiтератури.

Гнатюк М. Вiдома – невiдома Емма Андiєвська (з досвiду особистого спiлкування) [Електронний ресурс] / М. Гнатюк // Лiтературознавство. Мовознавство. Фольклористика. — 2017. — № 1. — С. 15-18. — Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/VKNU_LMF_2017_1_5.pdf. — Дата звернення: 26.02.2020.

Свiтоглядно-естетичнi засади творчостi Е. Андiєвської, репрезентованi мисткинею у режимi телефонних розмов з авторкою статтi.

Демченко А. В. Мiфопоетичний код казки-притчi «Говорюща риба» Емми Андiєвської [Електронний ресурс] / А. В. Демченко // Дiалог мов – дiалог культур. Україна i свiт : наук. зб. IX мiжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. з українiстики. – Мюнхен, 2019. – С. 276-283. – Режим доступу: http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/9648/%20%D0%94%D0%B5%D0%BC%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%20%D0%90%D0%BB%D0%BB%D0%B0_%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%202019.docx.pdf?sequence=1&isAllowed=y. — Дата звернення: 26.02.2020.

Дослiджується художня iнтерпретацiя мiфологем води, риби, дому у казцi «Говорюща риба», розкривається мотив духовної самотностi творчої особистостi, яка опинилася в чужому культурному середовищi.

Емма Андiєвська (1931) [Електронний ресурс] : [життя та творчiсть] // Бiблiотека українського мистецтва : [вебсайт]. — Електрон. данi. — Режим доступу: <http://uartlib.org/ukrayinski-hudozhniki/andiyevska-emma/>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 26.02.2020.

Емма Андiєвська : [вебсайт]. — Електрон. данi. — Режим доступу: http://www.emma-andiyevska.com/cms/front_content.php?idcat=20&lang=3. — Дата звернення: 26.02.2020.

Коротка бiографiя письменницi, список поетичних та прозових творiв, малярські роботи, перелiк персональних виставок художницi.

Емма Андіївська — лауреат Шевченківської премії – 2018 [Електронний ресурс] : бібліогр. покажч. // Запорізька універсальна наукова бібліотека : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://zounb.zp.ua/node/6175>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 26.02.2020.

Зборовська Н. Про романи Емми Андіївської [Електронний ресурс] : [романи «Про добру людину», «Роман про людське призначення»] / Н. Зборовська // Слово і час. — 1994. — № 3. — С. 77-81. — Режим доступу: <https://docs.google.com/viewer?url=http://www.ukrcenter.com/!FilesRepository/Literature Upload3//8c70d762-fee8-4843-a9ae-fba01bd7997d.pdf>. — Дата звернення: 26.02.2020.

Зимомря І. Психологічний роман Емми Андіївської «Герострати» [Електронний ресурс] / І. Зимомря // Шк. світ. — 2004. — № 11. — С. 18-21. — Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/15630/1/Іван%20Зимомря.%20Психологічний%20роман%20Емми%20Андіївської%20«Герострати».pdf>. — Дата звернення: 26.02.2020.

Канарська В. П. Синтез живопису й музики у збірці Емми Андіївської «Мутанти» [Електронний ресурс] / В. П. Канарська // Наук. праці Кам'янець-Подільського нац. ун-ту імені Івана Огієнка. — 2011. — № 25. — С. 445-447. — Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Npkpnu_fil_2011_25_139.pdf. — Дата звернення: 26.02.2020.

Книги «Міста-валети», «Бездзигарний час», «Шухлядні краєвиди», «Маратонський біг» і «Щодення: перископи» [Електронний ресурс] // Комітет з Національної премії України імені Тараса Шевченка : [офіційний вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://knpri.gov.ua/content/книги-«міста-валети»-«бездзигарний-час»-«шухлядні-краєвиди»-«маратонський-біг»-і-«щодення-пе>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 26.02.2020.

Про твори письменниці з подання Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Маланій О. Поетичні «натюрморти» Емми Андіївської [Електронний ресурс] / О. Маланій // Волинь філологічна: текст і контекст. — 2012. — № 13. — С. 145-158. — Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vftk_2012_13_20.pdf. — Дата звернення: 26.02.2020.

Порівняльна характеристика малярського та поетичного доробку мисткині.

Просалова В. Художні особливості казок Емми Андіївської [Електронний ресурс] / В. Просалова // Синопис: текст, контекст, медіа. — 2016. — № 3. — Режим доступу: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/130/1/216-Текст%20статті-Просалова%20В.А..pdf>. — Дата звернення: 26.02.2020.

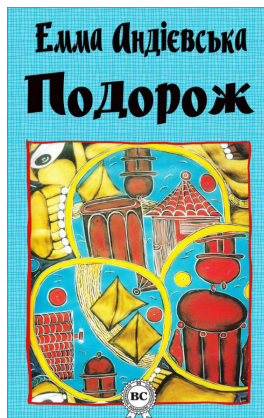
Характеристика збірки Е. Андіївської «Казки», виданої в 2000 році.

Фантастична автобіографія Емми Андієвської [Електронний ресурс] : [виступ письменниці у Першому укр. театрі для дітей та юнацтва під час Форуму Видавців, 25.09.2013] // YouTube : [відеохостинг]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=RY7ZvZ1Byac&feature=youtu.be>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 26.02.2020.

Шаф О. Образи геометричних фігур у сонетах Емми Андієвської останнього десятиріччя : (збірки «Півкулі і конуси», «Рожеві казани») [Електронний ресурс] / О. Шаф // Слово і Час. — 2010. — № 10. — С. 71-78. — Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/142673>. — Дата звернення: 26.02.2020.

Ященко Ю. В. Коротка проза Емми Андієвської як «мистецька автобіографія» [Електронний ресурс] / Ю. В. Ященко // Наук. вісник Міжнар. гуманітар. ун-ту. Сер.: Філологія. — 2014. — № 13. — С. 70-72. — Режим доступу: <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v13/Filologi13.pdf>. — Дата звернення: 26.02.2020.

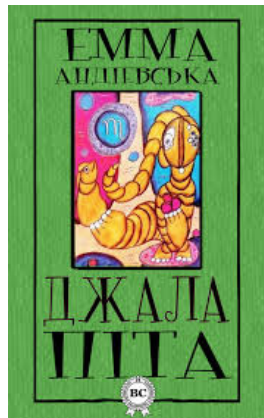
Прозові твори Емми Андіївської

Мюнхен, 1971 р.

Мюнхен, 1973 р.; Київ, 1993 р.

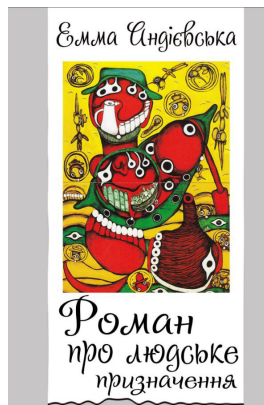
Мюнхен, 1982 р.; Київ, 1992 р.

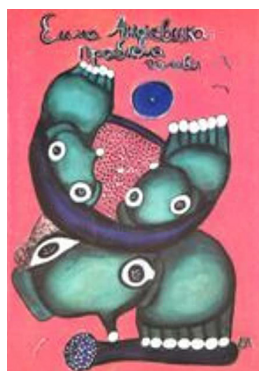
Мюнхен, 1955; Київ, 1994 р.

Нью-Йорк, 1962 р.

Нью-Йорк, 1962 р.; Львів, 2006 р.

Львів, 2000 р.

Париж-Львів-Цвікау, 2000 р.;
Київ, 2018 р.

Поетичні збірки Емми Андіївської

«Поезії» (Новий Ульм, 1951 р.);
«Народження ідола» (Нью-Йорк, 1958 р.);
«Риба і розмір» (Нью-Йорк, 1961 р.);
«Кути опостінь» (Нью-Йорк, 1963 р.);
«Первні» (Мюнхен, 1964 р.);
«Базар» (Мюнхен, 1967 р.);
«Пісні без тексту» (Мюнхен, 1968 р.);
«Наука про землю» (Мюнхен, 1975 р.);
«Каварня» (Мюнхен, 1983 р.);
«Спокуси святого Антонія» (Мюнхен, 1985 р.; Київ, 2019 р.);
«Вігилії» (Мюнхен, 1987 р.);
«Архітектурні ансамблі» (Київ, 1989 р.);
«Знаки. Тарок» (Київ, 1995 р.);
«Межиріччя» (Київ, 1998 р.);
«Сегменти сну» (Мюнхен, 1998 р.);
«Вілли над морем» (Київ, 2000 р.);
«Атракціони з орбітами й без» (Львів, 2000 р.);
«Хвилі» (Київ, 2002 р.);
«Хід конем» (Київ, 2004 р.);
«Погляд з кручі» (Київ, 2006 р.);
«Півкулі і конуси» (Київ, 2006 р.);
«Рожеві казани» (Київ, 2007 р.);
«Фульгурити» (Київ, 2008);
«Ідилії» (Київ, 2009);
«Міражі» (Київ, 2009);
«Мутанти» (Київ, 2010);
«Ламані коани» (Київ, 2011);
«Міста-валети» (Київ, 2012);
«Бездзигарний час» (Київ, 2013);
«Шухлядні краєвиди» (Мюнхен, 2015);
«Маратонський біг» (Київ, 2016);
«Щодення: перископи» (Київ, 2017);
«Дутики» (Київ, 2018);
«Фарос» (Київ, 2019).

Нагороди Емми Андіївської

- 1984 рік — лауреат літературної премії Фондації Тетяни та Омеляна Антоновичів за «Роман про людське призначення» (США).
- 2002 рік — кавалер ордена «За інтелектуальну відвагу» незалежного культурологічного часопису «І» (Україна).
- 2003 рік — міжнародна літературна премія імені Миколи Гоголя «Тріумф» (Україна).
- 2009 рік — премія «Глодоський скарб» (Україна).
- 2011 рік — «Золота грамота» Донецького товариства української мови імені Т. Г. Шевченка (Україна).
- 2018 рік — Національна премія України імені Тараса Шевченка (Україна).

Зерна правди від Е. Андіївської

(вислови авторки про Україну, своє життя та творчість)

«Я хочу, щоб Україна була реальна, сильна, позбулася всіх проблем, які її мордують. Бо тоді самореалізація гарантована. Інакше — сили знову будуть розпоршені. А я можу існувати і в пустелі. Україна для мене — усе, це прекрасна країна, і я вбачаю своє завдання в тому, щоб відкрити світові, яка вона дивовижна і який талановитий народ — українці. Так, я українка! Тільки українка! Навіть тоді, коли я буду єдиною українкою на землі».

«Мета мого життя — якомога повніше відтворити ту дійсність, яка навколо мене. Її всі бачать, тільки чомусь не помічають...».

«Я ніколи нікого не повчала, адже кожен письменник мусить обирати в літературі свій власний голос і шлях. А вже як їх обрав, то тримайся свого берега, міцно пиши і не схиб».

«Я свою Україну ношу, як слимак свою хатку, я в ній живу — інакше би я пішла в інші культури, як багато хто з-поміж дуже талановитих людей».

«Я намагаюся пробудити в людині цікавість спробувати стати іншою, випробувати себе. Я не виголошую жодних істин. Я просто показую, щоб людина пам'ятала про те, які колосальні можливості в ній приховані, й прагнула їх використовувати».

«Я вірю в силу духу. Тільки вона обертає граніт на розквітлий сад».

«Задум прози виникає блискавично – одразу весь роман, але випикується... й до двадцяти разів речення, поки не подзвонить дзвоник усередині: остаточно. Натомість вірші й коротенькі «проїзди» вилітають одразу. Я ніколи «не опрацьовую» віршів. Це завжди куляста блискавка, вхопити лише за нитку і вона переливається в слово. Отож писання віршів – це завжди танок, але випикувати прозу – хода. А взагалі – у мене якісь слонові клітини мозку – думання відбувається одразу в кількох напрямках одразу. Системою блискавок...».

«Для мене поняття прози діаметрально протилежне поезії. Бо в поезії я дуже багато опускаю. У прозі в мене граматично правильно випикуване до кінця речення – без жодних відхилень. Так я хотіла показати, що без відхилень можна передати найскладніші стани-площини. Це, звісно, теоретична сторона. А конкретно також там багато й фантастики, яка виходить із зовсім конкретного, бо фантастика, яка віддаляється дуже далеко, вона без тіла й нічого не означає. Вона мусить бути з кров'ю і тілом, тоді людина вірить у ту фантастику. Це дуже близько мені особисто, і я намагаюся це так і втілити. Я сподіваюсь, що мене будуть читати».

«Без творчості я просто неспроможна існувати, як риба без води».

«Для мене поезія та, що йде із глибин, яка дає повність буття, яка хоче це буття збагнути естетичними категоріями, але не тільки, а й категоріями духу, інтуїції...».

«Для мене писати – це все одно, що дихати... Не знаю, що таке «криза».

«Той, хто щось творить, озираючись на несприйняття, ніколи не створить чогось нового. Він не мусить озиратися, бо ніколи не самовиявиться. Він мусить бути адекватний собі, хоч би в якій формі творив – сюрреалізм це, реалізм чи будь-який «ізм» або не «ізм». А я люблю ходити без доріг, точніше, скакати. Чому скакаю? Бо, видно, моя природа така, в мені все скаче, вирує...».

«Я завжди, все життя йду там, де найбільший опір. Усе моє життя – це ходіння крізь стіни».

«Малярство мало дуже великий вплив на мою поезію. Для мене це завжди розгортання метафори. Я дуже люблю фарбу. Звичайно, можна вдатися і до самого рисунка, але то, як на мене, належить більше до сфери розумової, то радше конструкція, а мої малярські роботи більш безпосередні...».

«...Я виросла в середовищі, де казали: «Як? Ви пишете українською мовою? Та це самогубство!». І це, увявіть собі, для мене стало спонукою».

«Якщо хочете довідатися про мої «таємниці», читайте мої твори...».

«Кожен є творцем власного життя. Вибір є і там, де немає жодного вибору. Кожна людина, коли хоче чогось усім своїм єством, вона цього обов'язково досягне. Справжня воля викристалізовує навколо себе події».

«...Закидають, що я нібито залишаюсь на п'ятилітньому рівні, й тому моє сприймання дитяче, не відповідає сприйманню дорослої людини. Для того, щоб могли сприймати світ свіжо, ймовірно, і треба бути аномальним, власне дитиною...».

«Мене вабить Всесвіт і людина у Всесвіті, яка осмислює світ і себе у ньому...».

«Мені здається, що на цей світ людина приходить велетом, а тоді — маліє, лише дехто уникає цієї долі, не давши себе залякати «обставинами». Людина завжди сама вибирає себе, хоч їй часом і здається, ніби це роблять за неї «обставини». А що людина вибрала, тим вона й стає. Ступінь самореалізації залежить від того, скільки людина вкладає зусиль і волі в те, що вона хоче здійснити».

«Мене змалечку ретельно готували на росіянку. До шести років взагалі не володіла українською мовою, для мене навіть добирали няньок зі справжнім російським акцентом, аби виховати панську дитину...».

«Я справді живу й житиму лише для України. Їй завжди жила тільки нею... Бо хочу, щоб Україна мала все, а люди в ній жили достойно, щоб держава була незалежною».

«Усе життя біжу проти часу і завжди у творчості могла зробити те, про що інші навіть мріяти не могли».

«Я — Емма Андіївська, яка охоче дала б вирвати з грудей серце, аби Україна по-справжньому існувала. І все, що я творю, — для України, для її людей...».

Магістр алхімії слова

(вислови відомих людей про творчість Е. Андіївської)

«Андіївська неподільна у своїх пристрастях, категорична в судженнях, відважна першопроходець стежинами вербальних і візуальних форм, які конфігурують її неповторну вдачу, вона продовжує захоплювати і дивувати, створюючи малярські цикли з небаченою швидкістю».

Роман Яців, український мистецтвознавець, художник

«Поезія Андіївської для української мови є креативною. А тому я б не обмежував її поезію до «передавання станів душі», «відзеркалення... реальності» — причому байдуже, як сама авторка інтерпретує свої тексти, її поезії живуть поза нею з того часу, як вона завершила твір... Від традиційних текстів твори Андіївської відрізняє щонайперше невідповідність її логіки логіці, до якої ми звикли. Причому це не вибрик, а її органіка. Ламаючи логіку сущого, вона, власне, й пробує з нього вирватись».

Тарас Возняк, український культуролог, філософ

«Емма Андіївська — одна із найцікавіших постатей, яку час зберіг для нас, аби продемонструвати, що людина не має права загубитися в чужому світі, коли вже судилося покинути свій. Перебування на чужині не позбавило художницю і письменницю того, що полюбилося в дитинстві — спільності з Україною. Коли читаєш її притчеподібні твори, усвідомлюєш, що мова — визначальна в людській особистості, що вся естетика оповіді — це умілість скористатися багатствами рідної мови. Естетизм Андіївської — від її мистецького хисту. Її манера оповідати вибудувана на бездоганному українському синтаксисі. Читаєш речення — як пісню співаєш, бо воно мелодійно перекочується на язичі — і ти просто насолоджуєшся від того, як усе припасовано, доцільно, довершено. Я люблю слухачам «Літосвіти» читати окремі абзаци із «Джалапіти», щоб продемонструвати початківцям, що таке мелодійність фрази і чим вона досягається».

Оксана Думанська, українська письменниця, перекладачка

«Її поезії змушували читача напружувати уяву й розум, щоб збагнути закладений у них зміст, додумати не висловлене безпосередньо, збагачувати їх досвідом своєї душі».

«В Емми Андіївської кожне слово не тільки своєрідна «цеглинка» всієї архітектурної споруди твору, а й водночас, здається, воно живе своїм окремим, автономним життям, випромінює світло чи кидає тінь, тривогу або присмерковий спокій. Так, вона справді магістр у тій науці, яку називають алхімією слова».

Михайло Слабошпицький, український письменник, літературознавець

«Творчість поета од Бога неможливо досягнути одразу і цілком, то є процес постійного відкриття й відчування народжуваного ним слова. Надто творчість такого складного поета, яким є Емма Андіївська, котра пропонує читачеві прийняти правила її поетичної «гри»: спробувати вийти за рамки стандартизованої буденщини, перевтілитися, подивитись довкола себе за своєрідними «законами» її світобачення, яке, синтезуючи українську фольклорну магію та західний модернізм, робить прорив у вимірі фантастичні. Естетичним підґрунтям її творчості є сюрреалізм, несподівані, багатозначні асоціації апелюють до емоційної сфери, до її уяви, абстрактні образи конкретизуються, часто набирають барокових форм, вони синтетичне ускладнені, алогічні. Поетеса вдається до цих засобів, щоб якомога повніше відтворити дійсність, якомога більше вражень «втиснути» в слово, «видобути» з цього більший пучок асоціативних «іскр».

«Андіївська-поет, Андіївська-прозаїк, Андіївська-малюар... Три мистецькі світи витворюють один неповторно-вигадливий світ Емми Андіївської – і хоч як би ми намагалися роз'єднати їх, вони однак вибудовують її духовний всесвіт, являючи такий потужний вихлюп експериментування, що дозволяє вести мову про нову мистецьку дійсність, народжену уявою Емми Андіївської».

«Її малюнки – то неповторна гра уяви, безпосередність, повна розкутість. Звідси – та несподівана вигадливість, своєрідна колористика і щоразу несподіваний ракурс, нетрафаретний погляд на якісь клітинки життя, яке нас оточує, видиме й невидиме. Важко позбутися враження, що її картини перегукуються з її поезією, — такі це зримо виразні вивершення підсвідомого, ірраціонального, що беруть у полон своїми незбагненими чарами: чи то іскри кумедності, чи то роздумливості, чи якісь мовби «підказки згори», якими ми не є, бо просто не бачимо себе об'ємно, багато площинно, але якими могли б бути, якби «доросли» до світосприймання художниці».

Людмила Тарнашинська, український літературознавець,
літературний критик, письменник, журналіст

«Якщо коротко говорити про пані Емму як творчу особистість, то це «людина-оркестр», «людина-тайфун», це – стихія, яка підхоплює тебе у бурхливий потік своєї енергії, наповнює міццю свого духу, духовно заряджає настільки, що несподівано ти відчуваєш себе десь у піднебессі або ж у стані абсолютного щастя чи Божої благодаті».

Галина Чумак, український музейний діяч,
директор Донецького обласного художнього музею

«Словесні лабіринти її прози усе ж виводять нас у тунель зі світлом. Цим світлом є віра в добро, любов, правду та справедливість. Людина тут завжди бачить свою невідатність і підлість, намагається піднятися з низин аморального падіння, змобілізувати зусилля волі для боротьби

з темним і сатанинським в душі і світі... Тож загалом її проза сприймається як торжество над брехнею і злом, неправдою і ненавистю».

«Просвітниця і творець абсолютно нового типу поезії, у якого свої закони і виміри. Це передовсім вихід за межі часу і простору, розмивання вузьких, сковуючих меж літератури... Це поезія потужної інтелектуальної енергії, що часто шукає виходу через нонсенс, алогізм, абсурд. Реальний світ тут трансформується у світ знаків, символів і кодів, які вимагають від читача не лише розумових зусиль, а й повного вживання, довіри, напруги почуттів...».

«Малюнки художниці схожі на дитячі своєю граничною чистотою і несподіваністю сприйняття світу. Їх можна назвати наївними, стільки в них дитинного, первісного і чудернацького. Відбиток дитинства лежить на всьому, що створює Андіївська. Але ця дитинність сприйняття світу несе в собі якусь магічність і нерозтрачену святковість. Тому її картини завжди сприймаються як радість відкриття і зачудування, тихе свято душі. Художній світ Андіївської передовсім добрий. У ньому живуть незвичні, загадкові, казково-потворні істоти, але всі випромінюють невичерпну доброту...».

«Її продуктивність нагадує артезіанський колодязь, що б'є нескінченним фонтаном, змушуючи повсякчас дивуватися і захоплюватися силою і красою її невичерпного таланту».

Петро Сорока, літературний критик, письменник

«...Андіївська посилається на три принципи світобудови: вага як рівновага, число як кількість і співмірність усього. Формула рівноваги в тому й полягає, що гармонія випливає з подібності протилежностей (смерть – життя, матерія – дух, світло – пітьма), число є масштабом подібності, а ступінь відповідності є міра».

Ніла Зборовська, український літературознавець, письменниця

«Щоразу, коли мені доводиться читати поезії Емми Андіївської, мене не полишає думка: ось він, скаרב української поезії наших днів, що увібрав у себе тривоги й надії, безмежні муки й трагічну мудрість народу, який переживає чи не найтяжчий період своєї історії».

Віктор Коптілов, український мовознавець,
літературний критик, перекладач

Ігрові доповнення до уроків та заходів, присвячених Е. Андієвській

Тест на знання життя та творчості письменниці та її програмового твору «Казка про яян»

1. У якому місті народилася Емма Андієвська?
 - А. Донецьк**
 - Б. Харків
 - В. Львів
 - Г. Київ
2. Що змусило родину Андієвських переїхати з рідного містечка?
 - А. Хвороба батька
 - Б. Хвороба Емми**
 - В. Робота матері
 - Г. Переслідування влади
3. Які обставини змусили сім'ю Емми Андієвської емігрувати?
 - А. Шукали кращого життя
 - Б. Робота за кордоном
 - В. Події Німецько-радянської війни**
 - Г. Запрошення друзів
4. Якими видами мистецтва захоплюється Емма Андієвська?
 - А. Танці, гра на флейті
 - Б. Живопис, скульптура
 - В. Музика, фігурне катання
 - Г. Живопис, література**
5. З якою метою Емма Андієвська брала уроки оперного співу?
 - А. Щоб у майбутньому мати змогу підробітку
 - Б. Рятувалась так від сухот легень**
 - В. Щоб стати відомою оперною співачкою
 - Г. Відвідувала уроки разом із подругою
6. Який університет у 1957 році закінчила Емма Андієвська?
 - А. Національний університет «Львівська політехніка»
 - Б. Суспільну Академію Наук у Варшаві
 - В. Український вільний університет**
 - Г. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
7. Що найчастіше зображує Андієвська у своїх малярських роботах?
 - А. Натюрморти
 - Б. Портрети
 - В. Пейзажі
 - Г. Сюрреалістичні предмети**
8. У якому році було видано першу книгу Емми Андієвської?
 - А. 1949
 - Б. 1951**
 - В. 1955
 - Г. 1960
9. Коли, після тривалої перерви, Е. Андієвська відвідала Україну?
 - А. У 1992 році**
 - Б. Після 2000 року
 - В. 2018 року на вручення їй Національної премії імені Т. Шевченка
 - Г. Так і не відвідала

10. Хто розказував казку-притчу «Казка про яян»?

- А. Вовк та самовар
- Б. Ведмідь та глечик
- В. Шакал та консервна бляшанка**
- Г. Консервна бляшанка та вовк

11. Чому запитання хлопчика почув лише один яянин?

- А. Яяни були зайняті будівництвом власних будинків
- Б. Жоден з яянинів не міг чути
- В. Кожен яянин знає лише власне «я» і тому запитань іншої людини просто не чує**
- Г. Вони жили за високими огорожами, тому до них ніхто не міг добратися

12. Чим харчувалися яяни?

- А. Млинцями та галушками
- Б. Лише солодощами
- В. Були вегетаріанцями
- Г. Власним «я», адже воно невичерпне**

13. Що символізує собою мішок зі самоцвітами?

- А. Достаток
- Б. Міцне здоров'я
- В. Велику купу грошей
- Г. Подяку за людяність**

Літературна гра «Доповни речення» за змістом твору «Казка про яян»

1. Головний персонаж казки був... (*пастушком*).
2. Пастушок перестрибував зі скелі на скелю, шукаючи... (*козу*).
3. Козопас впав у... (*провалля*).
4. Хлопчина побачив міст із... (*вулицями і вежами*).
5. У місті було ... веж (*сім*).
6. Серед мешканців міста з пастушком заговорив... (*дід*).
7. Яяни харчувалися... (*своїм я*).
8. Щоб вийти з міста, потрібно було... (*відкрити браму*).
9. Слово, яке потрібно було сказати брамі... (*ти*).
10. Пастушок посадив діда на... (*плече*).
11. Коли відкрилася брама, хлопчик побачив за спиною... (*мішок, наповнений самоцвітами*).

Літературна гра «Правда-неправда» за твором «Казка про яян»

1. Пастушок, заганняючи козу, впав у криницю (*неправда*).
2. Пастушок потрапив на площу великого міста (*правда*).
3. Перший чоловік, до котрого підійшов хлопчик, не відповів на жодне його запитання (*правда*).
4. Кожен яянин знає лише своє «я» і не розуміє запитань іншої людини (*правда*).
5. Коли пастушок зневірився, він зустрів свого однолітка, який поділився з ним хлібом (*неправда*).
6. Кожен із яянинів із задоволенням приймає допомогу від інших (*неправда*).
7. Дідусь почув запитання пастушка тому, що сам був чужинцем (*правда*).
8. Кожен яянин харчується тільки своїм «я» (*правда*).
9. Дідусь потрапив до яянинів, коли випасав кіз (*неправда*).
10. Вийти з міста можливо тільки через браму і сказати «Брамо, відчинися» (*неправда*).

Чайнворд до «Казки про яян»

1. Який рід занять хлопчика?
(Пастушок)
2. Синонім до слова пастух?
(Козопас)
3. Скільки брам є у місті, через які можна вийти?
(Сім)
4. Що намацав хлопчик у себе на плечах замість дідуся?
(Мішок)
5. Серед купи чого порпався чоловік із кельмою?
(Каміння)
6. Як називається кожен із мешканців міста?
(Яянин)
7. Яка вежа була у дідуся?
(Найнижча)

ПастушоКозопаСіМішоКаміннЯяниНайнижча

Кросворд до «Казки про яян»

По горизонталі:

1. Що будували яяни? (Вежі)
2. Чим був наповнений мішок? (Самоцвітами)
3. Як називається місто, куди потрапив пастушок? (Яян)
4. Що здолало старого дідуся, що він зміг почути хлопця (Немочі)
5. Що ніс на своїх плечах пастушок? (Мішок)

По вертикалі:

1. Як звертався пастушок до брами? (Вельмишановна)
2. Скільки брам є у місті?
(Сім)
3. Яких тварин випасав хлопець?
(Кози)
4. Яке слово необхідно вимовити, щоб брама відчинилася?
(Ти)
5. Ким був пастушок у місті?
(Чужинець)

Список використаної літератури

Емма Андієвська (нар. 1931) // Усі письменники і народна творчість : довідник — Київ, 2007-2008. — С. 10-12.

Емма Андієвська : [вебсайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: http://www.emma-andiyevska.com/cms/front_content.php?idcat=20&lang=3.. — Дата звернення: 26.02.2020.

Зборовська Н. Емма Андієвська (1931 р. нар.) / Н. Зборовська // Історія української літератури ХХ століття : у 2 кн. Кн. 2 : Друга половина ХХ століття. — Київ, 1998. — С. 185-188.

Слабошпицький М. «Провидіння не любить ледачих». Емма Андієвська / М. Слабошпицький // Не загублена українська людина / М. Слабошпицький. — Київ, 2004. — С. 342-354.

Три мистецькі світи : до 70-річчя від дня народж. Емми Андієвської (1931) // Календар знаменних і пам'ятних дат, 2001. — Київ, 2000. — І кв. — С. 105-108.

Чумак Г. Повернення Емми Андієвської / Г. Чумак // Постаті : нариси про видат. людей Донбасу. — Донецьк, 2011. — С. 155-158.

МИСТЕЦЬКІ СВІТИ ЕММИ АНДІЄВСЬКОЇ

ІНФОРМАЦІЙНИЙ СПИСОК ТА МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ЗАХОДІВ ІЗ НАГОДИ
90-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПИСЬМЕННИЦІ ТА ХУДОЖНИЦІ

Відповідальна за випуск А.І. Гордієнко

Укладач І.В. Чеховська

Літературний редактор В.В. Зеленська

Комп'ютерна верстка Н.М. Кійко

Підписано до друку 18.09.2020 р.

Зам. № 18. Наклад 25 прим.

Видавець та виготовлювач

НБУ для дітей

вул. Я. Корчака, 60, м. Київ, 03190

Тел./факс 400-65-87, тел.: 400-05-01, 400-70-91

<http://www.chl.kiev.ua>

mail: library@chl.kiev.ua

вул. Януша Корчака, 60,
м. Київ, 03190
Тел./факс 400-65-87,
тел. 400-05-01, 400-70-91
<http://www.chl.kiev.ua>
mail: library@chl.kiev.ua